

тни овални пластинки, датиращи още от микенската епоха, върху някои от които е представена пластично и уста (Marshall 1968: n196ff). Ромбовидни пластинки от злато са били полагани върху устата на умрелия и в погребения от могила „Каста“ край Амфиполис (Gazaridis 1965). От светилището на Деметра от Месамбрия на тракийския егейски бряг произхожда сребърна правоъгълна пластинка „маска“ с обозначени очи, вежди, нос и уста (Triantaphyllos 1994: Fig.85), която, макар и с вотивно предназначение, явно е създадена по погребални образци. Хилядолетие и половина по-късно в сарматски погребения откриваме набор от три овални златни апликации, върху които са обозначени очите и устата (находки от саркофаг 1 в гробница II от Горгипия - Treasures 1991: n172-172,186-187). Явно е, че това е една дълга ритуална традиция, обусловена от представите за живота на душата след смъртта на човека. Явно е, че очите и устата са двата най-важни от семантична гледна точка тополи на лицето. Нали те отбелязват двете основни функции: зрение и реч/дъх, т.е. двете метафори на „живот“.

Естествено е да се допусне, че пластината, покриваща долната част на лицето, е била предвидена за поставяне под златен, сребърен или бронзов шлем, който може би е бил снабден с очи върху челната част, както в скъпоценните шлемове от Румъния (Vergiu 1974; Marazov 1996). Фактически, оформените като брада и мустаци набузници на бронзовите шлемове от „тракийски тип“, повтарят точно формата и смисъла на златната полумаска. При погребение, под веждите на шлема, вероятно, понякога са били прикрепяни по-малки овални златни пластини за очите. Разкопките, особено тези на Кипър от микенската епоха, ни доставят достатъчно малки отделни овални или ромбовидни пластинки, предназначени да покриват очите и устата на починалия владетел. Ако се върнем още по-назад във времето, подобно означаване на очите и устата чрез златни пластини ще открием за пръв път в глинени изваяния от Варненския халколитен некропол, които продължаваме да наричаме не много коректно „маски“ (вж. Маразов 1994). Тази обредна практика засилва вероятността пластинката от „Колекция Божков“ да е функционирала като „полумаска“, покриваща долната част на лицето и основно устата, докато горната е скрита от шлема.

Това ритуално действие, развнзначно на днешното „затваряне на очите и устата на покойника“, е имало за цел да направи умрелия „невиждащ“ и „ням“, т.е. да го лиши от средства за комуникация с нашия свят. Само съответни специализирани обреди биха могли отново да го „призоват“ за среща на границата между